

lyeknek éltető lelke a valódi tiszta szeretet, a minek alapján ezek a vallásos kegyelet által megőrizve s az igaz buzgóság által megszentelve ma is gyakorlatban vannak.

Egy ilyen szokásos gyakorlatra, egy ilyen Isten iránti hálaünnep megszentelésére gyülekeztünk össze ide, ez alkalommal mi is k. ai! egy hálaünnep megszentelésére, melyet már az első testvérek Kain és Ábel is megtartottak, s melynek megtartására Izrael népének legelső vezére és törvényadó prófétája ily parancsolatot ad: A te mezei veteményed zsengéje aratásának ünnepét is megtartsad! Vajjon szebb és jogosan kötelezőbb parancsolatot adhatott volna-e Mózes az ő népének, mint ez? vajjon méltányosabb és igazságosabb kötelességet szabhatott volna-e népe eleibe, mint ez vala? Hiszen mi lehet nagyobb öröme, mi lehet méltóbb tárgya ünnepszentelésre a földmivelőnek, mint az az időpont, midőn egy lefolyt év fáradalmainak jutalmát s egy következő év mindennapi kenyerét csűrűbe betakarítva láthatja?! Bizony méltó ez a megszentelésre, s ha megünnepelték ezt az ó világ népei, mennyivel inkább megillet ez ünnepszentelés minket keresztényeket, kik a Krisztus tudományának világosító szövétnékénél tisztán látjuk a mennyei atya jótéteményeit, látjuk az ő gondviselésének ezer nyomait s érezzük az ő kimondhatatlan nagy szeretetét, ama számtalan áldásaiban, melyekkel a földet évenként felékesíti és gyümölcsözteti, különösen pedig az aratásra megért s aranysárgán ringatozó buzakalászokban, melyekben oly édes atyai szeretettel nyújtja nekünk, testünk táplálására az életnek kenyerét.

Ezeket látva, tudva és érezve, midőn tapasztaljuk ez évben is az aratás gazdag áldásait, méltán gyujthatjuk fel hát szivünk oltárán a szeretet szent tüzét, s méltán vehetjük ma ajkainkra mi is a koronás dalnok hálaénekét: Uram, tenéked áldozom hálaadásnak áldozatával!

Most tehát k. ai! midőn mi aratási hálaünnepet szentelünk, áldozatot teszünk Istennek szent színe előtt, s ha mi nem testi vagy anyagi áldozatot, vagy éppen buzakévé hoztunk Isten eleibe, mint tevék azt hajdankori elődeink, vagy éppen a teremtés kezdetén élt testvérpár egyike, ez onnan van, mert idvezítő Jézusunk megtanított minket arra, hogy az Isten lélek s azért a kik őket imádni akarják szükség, hogy lélekben és igazságban imádják. És ha Jézus gyakran kikelt a korában is divatozó helytelen és czéltalan égő áldozatok ellen, mint ma is kikelt a tudomány némely korszerűtlen áldozatok ellen, de azért megengedte, sőt maga is gya-

korolta a lelki áldozatot, s a mit ő mondott akkor, ma az ő legméltóbb apostola a tudomány hangosan kiáltja: Nem jöttem én, hogy a törvényt eltöröljem, hanem inkább hogy azt betöltssem!

Szivünk hő ohajtását, lelkünk szent vágyát követve a szabadban szabadon ímadhatjuk hát a mi Istenünket; a gyermeki tisztelet ragaszkodó szeretetével zengedezhetjük a halmok és hegyek visszhangzó dalát s örömmel kiálthatjuk Szt. Dávid magasztaló énekét: Tisztelnék téged a népek Isten, tisztelnék téged minden népek. A föld megadta az ő gyümölcsét, megáld minket az Isten, a mi Istenünk!

Ez aratási hálaünnep alkalmával, a szent lecke alapján, rövid és egyszerű beszédem célja lesz megmutatni előttetek k. ai, hogy miként tartsuk meg a parancsolatot? Természetesen úgy, ha az aratás áldásaiban megismerjük Istennek végtelen szeretetét, s ha az ő áldásaival nemesen élünk és azokból másokat is részeltetünk.

Jertek k. ai! menjünk vissza a szenttérténetek nyomain arra az időpontra, midőn Noé pátriárcha a vizözön után oltárt emelt és azon áldozott Istennek végtelen kegyelmeért s áldott szabadításáért; jertek emlékezzünk meg Istennek amaz ígérteréről, melyet Noénak mondott, midőn az emberiséggel szövetséget kötött, minek jeléül szivárványt láttatott az égnek boltozatán s ezeket mondá: Ez legyen jele annak, hogy e földön soha meg nem szünik a vetés és aratás.

Istennek ez az ígérete esztendőnként mindig teljesül, s az emberek annyira megszokták, annyira ragaszkodnak ehez, hogy reménység alatt szánt mindég a földmives, reménység alatt veti magvát a földnek barázdáiba, bizván, hogy azoknak egykor aratása lesz. Reménység alatt vágja sarlóját a megsárgult kalászkok közé, reménység alatt kötözi kékébe a kenyérnek botját s reménység alatt takarja csűrőbe a rakásra halmozott búzakévéket, bizván, hogy ezek a mint élete fentartására egyfelől biztosítékot nyujtanak, ugy másfelől ezekben van letéve ismét egy jövő aratás áldásainak alapja, a vetésre szánt magvak sokaságában.

Ennyi remény s Istennek ama felséges ígérete honnan lett és lesz folytonosan az emberiségnek osztályrésze? Ennyi reménynek és Isten ama felséges ígérétének hol van letéve az alapja, hol van az a kimerithetetlen forrás, melyből mindezek oly édesen, és oly vigasztalóan csörgedeznek végig a szántóvetőnek életfolyamán?! Ez a

forrás az Istennek elhagyhatatlan szeretete, ő nála, az ő mindeneket átölelő szeretetében van letéve az örök vetés és örök aratás reménységének változhatatlan alapja.

És ha tekintjük a természetnek egyéb változásait, ha nézzük és vizsgáló tekintettel kísérjük, hogy a természet kebelén a tavaszszal öltött zöld bársony-lepel miként változik át a nap érlelő heve alatt az érettség sárgult mezévé, s a tökéletesülés felé közelgő buzalkalász miként hajtja áldással rakott fejét a föld felé: önkéntelenül is azt kérdezzük: honnan van az, hogy a föld minden évben megadja gyümölcsét? honnan veszik a különböző növények azt az erőt, hogy mindenik a maga idejében s a maga neme szerint hozza meg gyümölcsét? Talán önmaguktól vannak mindezek? oh nem k. ai., hiszen ez balga ítélet volna. Vagy talán az időjárástól, a nap érlelő hevétől s az eső áldásos cseppjeitől vannak mindezek? Ugy van ai! De hát ezek vajon honnan állanak elő, miért hogy éppen így és nem másként munkálkodnak?! Oh ai! Isten az, a ki felhozza az ő napját mind a jókra, mind a gonoszokra, ő az, a ki esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak földére egyaránt. S mindezek az ő végetlen szeretetének kifolyásai, mert ő maga mondja mindannyiszor, valahányszor áldásait velünk érezteti: Örökkévaló szeretettel szerettelek tégedet s azért bocsátottam reád az én irgalmasságomat!

Ennek örvendetes bizonyága jelen évi aratásunk is, ebben is az Istennek nagy szeretete és gondviselése lett nyilvánvalóvá mi közöttünk; avagy nem fogatkozott volt-e meg a mult évben megrakott csűrök áldása s nem lett-e nyilvánvalóvá sokaknak szűkölködése és nem vált-e szükségessé az Isten kegyelmének szabadítása?! Bizony nem tagadhatjuk el ai, hogy mindnyájan vártuk az új aratás áldásait s ezekben a gondviselő Istennek szükségünkől való áldott szabadítását!

De e várakozás közben mennyi remény és félelem járta át kebleiteket, hányszor váltakozott sziveitekben a biztató remény és a kételkedő félelem játéka? És midőn édes reményeitek valósultán minden félelem és rettegés nélkül hordozhattátok sarlóitokat az aratásra megért gabonák között, s törölhettétek izzasztó munkáitoknak veritékeit, melyek naptól barnult arczáitokon lefolyának, s szoríthatátok a munkától kérgesült tenyeretekkel a kenyérnek botját: nemde nem jutottak-e eszetekke a kegyes Ábrahám szavai, hogy ezekkel vigasztaljátok kenyér felől kérdező gyermekeiteket: Biz z á l f i a m, mert az ur gondot visel.

És midőn az isteni gondviselésnek nagy szeretetéből már eddig jutottatok, hogy csüreitekbe egybetakarva látjátok az Istennek áldásait, gyötrő és fáradságos munkáitoknak kedves gyümölcseit, s ezekben megszabadulva látjátok magatokat egy esztendei kenyér nehéz gondjaitól, s biztosítva látjátok talán terhes házatok eltartásának és családotok s kedveseitek táplálásának feltételeit, nem támad-e lelketekben egy szent gondolat, mely Istenhez emelje sziveteknek minden érzetét s arra buzdítson, hogy ama mennyei atyának, a szeretet Istenének ennyi jótéteményeiért hálát zengve, a koronás dalnok szót. Dávid királylyal így kiáltatok: „Áldjad én lelkem az Urat s el ne felejtkezz semmi jótéteményéről!

De talán felesleges is ilyen kérdést intéznem hozzátok most, midőn e tekintélyes szent gyülekezetben minden arczról kisugárzani látom a közörömnök ama lelkesült kifejezését, mely legigazabb bizonyosságtétele annak, hogy ti az aratás áldásai között megismertétek az Istennek nagy szeretetét és jóságát, s szent bizalommal jöttetek a természetnek e magasztos templomába, a lelketekben élő gyermeki hálás tisztelet legszentebb adójának lefizetésére; s úgye szent vágyódással siettetek ide, hogy miként őseitek, győzelmes csatáik után, egy-egy szent forrás tövében szenteltek ünnepet a legdicőbb hadurnak áldozván, úgy ti is, az aratás küzdelmes napjai és hetei után egy kedves forrás körül szenteljetez öröm- és hála-ünnepet a szeretet és jóság Istenének tiszteletére?!

Nehogy azonban ez örömnep édes emléket megzavarná az aratás áldásainak czéltalan használata, éppen a háládatosság érzete int arra, hogy Istennek ez ujjabb adományával is nemesen és czélszerűen éljünk, mert csak így lehetünk a kereszténységben valódi testvérek s a földi teremtések között Isten képének hordozói. Egy szent fogadást kell tennünk tehát, hogy nemcsak e napon, hanem életünknek minden idejében áldani fogjuk az isteni jóságot, s nemcsak ajkainknak beszédével, hanem cselekedeteink nemes jóságával is igyekezzünk megmutatni, hogy bennünk igaz keresztény lélek és valódi testvéri szeretet lakozik. — Legyen hát első és legfőbb gondunk, hogy a mit ez új aratás áldásaiból saját asztalunkra juttatunk, az legyen a békesség kenyere, melyet a házastársak, szülők és gyermekek, gazdák és cselédek csendes békével, Isten nevének dicsőítésével, házuk és családjuk fentartására s azok jólétének és boldogságának előmozdítására s a tiszta szeretet törvényének megőrzésére lelkiörömmel használhassanak. A mi pedig ez új áldásból ruházkodásra jut, hadd legyen abból a tisztesség ruházata, melynek viseléséhez

ne ragadjon a boszuállásnak, roszakaratnak, irigységnek és rágalomnak szenyje, sem az önzésnek, kevélységnek, munkátlanságnak és üres dicsekedésnek pora, hanem ékesítsék azt szelidség és alázatosság, szorgalom és jógyekezet s a tiszta józan vallásos szeretet és a közjó előmozdításának vágyai! És a mit a közjóra áldozunk, mert önfentartásunk mellett erre is köteleztetünk, — legyen az egyházi vagy polgári áldozat, tegyük önként és módunkhoz képest szives indulattal, mert az a kedves dolog Isten előtt, ha nem nézi ki-kí csak a maga hasznát, hanem, az apostol szerint, nézi egyebek hasznát is!

Hát a szegények, szükölködők, szerencsétlenek és nyomorultak ügyét ki szánja meg, ha nem azok, kiknek az isten bővséges aratást adott? És a betegek, szenvedők könnyhullatását ki törülje le s az özvegyek és árvák keserveit ki vigasztalja meg, ha nem azok, a kiket Isten jósága azért áldott meg, s azért részesített a szerencsének és földi javaknak áldásaiban, hogy mint Isten akaratának végrehajtói, szerencsétlenebb embertársaik sorsán testvéri szeretettel könnyörüljenek??!

Maga az ur Jézus is példát adott nekünk erre, midőn az emberek között szélylyel járván, a szerencsétleneket vigasztalta, a betegeket gyógyította, a tudatlanokat tanította, a bűnösöket intette, és a kételkedőket Istenben bizni tanította, s a gyengélkedőket gyámolította. Hát mi hogyne követnők Idvezítőnket, ki a tiszta szeretet nagy munkájának bevégzése után így szólott tanítványainak s általok nekünk is: Én példát adtam tinéktek, hogy a mint én cselekedtem, ti is úgy cselekedjetek!

Ezekből, úgy hiszem k. ai. megértettétek, hogy miként kell az aratás áldásait használnunk, hogy egész életünket Istennek áldozzuk s jótéteményeit soha el ne felejtsük és hogy ezek szerint élve valóban boldogok legyetek mindennapi imádságaitokban és munkásságotok idején szüntelen elmétekben forgassátok és szívetekben hordozzátok a koronás prófétának önlelkéhez intézett tanácsát: Áldjad én lelkem az Urat, s el ne felejtkezz semmi jótéteményéről.

KIS-GYÖRGY SÁNDOR

volt kénosi, most vargyasi pap.

PÁRISI LEVÉL.

PÁRIS, 1889. május.

(Scherer Ede. Carrau Lajos)

Szerkesztő Ur!

Mostani levelem hasonlít ha nem is éppen egy gyászbeszédhez, de egy gyásztudósításhoz. Akár hibája legyen ez, akár előnye, nem határoz. Az életben kényszerítve vagyunk alávetni magunkat azoknak az eseményeknek, melyek nem tőlünk függnék. S a halál szükségképen egyike azoknak a tényeknek, melyek le kell hogy kössék figyelmünket. Az oly ürességeket hagy, melyek előtt azt kell kérdeznünk, hogy hogyan lehet azokat betölteni. Ilyen nagy ürt hagyott hátra az irodalomban, a bölcselőben, az irodalmi és bölcselmi kritikában Scherer Ede halála. Ez a minden tekintetben rendkívüli s általánosan ismert gondolkozó oly nagy szerepet játszott és oly nagy befolyást gyakorolt a francia protestántismusra, hogy hálátlanság és igaztalanság lenne róla néhány sorban meg nem emlékezni és munkásságáról nem beszélni.

Scherer Ede született Párisban s fia volt egy svájci származású bankárnak. Eleinte a klasszikusokat tanulmányozta, aztán két évre Angliába ment. Visszatérve Franciaországba, főleg jogi tanulmányokra adta magát. Végül Strasburgba menve teológiát tanult s „Prolégomènes à la dogmatique de l'Eglise réformée” című művével tudori címet nyert. E nevezetes munka egy világos észjárású theologust árult el, de nem lehetett kivenni, hogy szerzője hol fog egykor a teológiában és a philosophiában megállapodni. Itt még teljesen orthodox álláspontot foglal el. S orthodox felfogás nyilvánul két következő munkájában is: a „Prolégomènes”-ben, melyet azután két évvel közölt és az „Esquisse d'une théorie de l'Eglise chrétienne”-ben. Scherer ekkor a bibliamagyarázat tanára volt Genfben, az Oratoire theologiai intézetben. Ez intézet az államtól egészen független és semmi közössége sincs az ugynevezett nemzeti theol. facultással. Öt évig volt itt tanár és valóban rendkívüli sikert ért el. Előadásait sokan hallgatták és lelkesültek azokon. Az orthodoxoknak nagy volt a reményük iskolájuk jövője iránt, midőn e kitűnő tanár oly nagy számban vonzotta oda a hallgatóságot. Egy orthodox lap így irt akkor az ő nagy